

Pelkių fondo ir verslo partnerystė: atkurdami pelkes saugokime klimatą

Lietuvos Respublikos
socialinės apsaugos
ir darbo ministerija

Leidiny s parengtas ir išeistas įgyvendinant Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos finansuojamą projektą „Aplinkosauginių NVO pajėgumų didinimas, siekiant efektyviai dalyvauti anglies pėdsako kompensavimo mechanizmų diegimo ir taikymo procesuose Lietuvoje“.

LEIDINIĮ PARENGĖ

VšĮ Pelkių atkūrimo ir apsaugos fondas

Gedimino pr. 1 (4 aukštas), 01103 Vilnius, Lietuva

Elektroninis paštas info@pelkiufondas.lt

Interneto svetainė www.pelkiufondas.lt

Leidiny s platinamas nemokamai

Konsultavo Miglė Makuškaitė-Survilė

PARENGĖ SPAUDAI

LĮ „Kriventa“

V. Pietario g. 5-3, 03122 Vilnius, Lietuva

Elektroninis paštas kriventa@kriventa.lt

Interneto svetainė www.kriventa.lt

Lietuvių kalbos redaktorė Angelė Pletkuvienė

Dizainerė Ilona Chmieliauskaitė

Viršelių nuotraukos Leono Jarašiaus ir Žydrūno Sinkevičiaus

Nuotraukų autoriai: Jūratė Sendžikaitė, Leonas Jarašius, Nerijus Zableckis, Žydrūnas Sinkevičius, Jogaila Mackevičius, Laima Šveistytė, Žilvinas Čėsna

Išspausdinta ant perdirbto popieriaus

Mieli skaitytojai,

džiaugiamės, kad skaitote mūsų leidinį. Džiugu, kad ir Jums rūpi mūsų planetos ateitis: svarbu laiku pristabdyti jau bejsibėgėjančią klimato kaitą ir biologinės įvairovės nykimą. Kiekvienas iš mūsų gali padėti apriboti visuotinį atšilimą ir pasirūpinti savo planeta. Ypač dabar – siekiant Paryžiaus susitarimo dėl klimato kaitos ir Europos žaliojo kurso tikslų bei 2021 m. prasidėjus Jungtinių Tautų paskelbtam Ekosistemų atkūrimo dešimtmečiui. Pelkių ekosistemų atkūrimas – reali galimybė grąžinti skolą gamtai, o kartu ir padėti žmogui saugiau gyventi mūsų planetoje.

Įmonių ir organizacijų anglies pėdsaką galima mažinti pirmiausia vengiant ir mažinant jų veiklos sukeltas šiltnamio efektą sukeliančių dujų (ŠESD) emisijas. Vis dėlto visiškai išvengti klimatui žalingų ŠESD išsiskyrimo neįmanoma. Tokioms neišvengiamoms emisijoms neutralizuoti pasaulyje taikomas emisijų kompensavimas, įmonėms finansuojant ŠESD emisijas mažinančias veiklas ir taip gaunant sumažintą ŠESD kiekį žyminčius sertifikatus. Viena tokių veiklų – gamta pagrįstų sprendimų taikymas, pavyzdžiui, medžių sodinimas, nusausintų pelkių atkūrimas ir kt. Be to, norėdamos prisidėti prie aplinkosauginių veiklų bei klimato kaitos švelninimo, įmonės gali skirti finansinę paramą ar pačios kartu dalyvauti atkuriant ekosistemas (pavyzdžiui, dalyvauti talkose, prisidėti darbo priemonėmis ir kt.).

Mes, Pelkių atkūrimo ir apsaugos fondas, jau ne vienus metus dirbame Lietuvos pelkių atkūrimo srityje. Didžioji dalis mūsų kolektyvo pelkių ekosistemų tyrimų ir atkūrimo veikloje dalyvauja daugiau kaip 15 metų, esame prisidėję prie ne vieno pelkių atkūrimo projekto inicijavimo ir įgyvendinimo mūsų šalyje. Turime sukaupę nemažą teorinę ir praktinę patirtį saugant ir atkuriant šias ypatingas ekosistemas, bendradarbiaujame su mokslininkais bei pelkių atkūrimo ekspertais kitose šalyse.

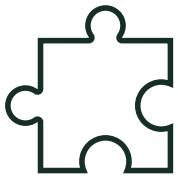
Leidinyje pristatome savo organizaciją, kartu su partneriais įgyvendintus pelkių atkūrimo projektus Lietuvoje ir skatiname verslo įmones bei organizacijas mažinti veiklos anglies pėdsaką.

Tapkite mūsų partneriais bei rėmėjais ir kartu atkurkime pažeistas pelkes!

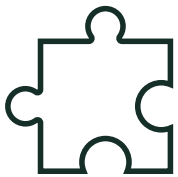
APIE MUS, arba PELKIŲ ATKŪRIMO IR APSAUGOS FONDAS

Esame nevyriausybinių gamtosauginė organizacija, kuri rūpinasi pelkių ir kitų ekosistemų apsauga, atkūrimu, tvariu naudojimu ir visuomenės švietimu.

MISIJA

Efektyvių ir inovatyvių sprendimų paieška bei taikymas derinant juos su tradiciniais metodais, užtikrinant natūralių pelkių ir jų biologinės įvairovės apsaugą, sėkmingą pažeistų pelkių atkūrimą ir didinant gamtinių ekosistemų atsparumą pokyčiams.

VIZIJA

Natūralios ir atkurtos pelkių ekosistemos gamtos ir visuomenės gerovei.

Esame darni ir vieninga mokslininkų, biologinės įvairovės tyrėjų ir pelkių ekologinio atkūrimo ekspertų grupė. Turime sukaupę nemenką biologinės įvairovės tyrimų, ekosistemų ekologinio atkūrimo, gamtotvarkos planų rengimo ir nacionalinių bei tarptautinių gamtosauginių projektų įgyvendinimo patirtį. Išmanome biologinės įvairovės apsaugos, klimato kaitos, žemės ūkio politiką, rūpinamės aplinkosauginiu visuomenės švietimu, telkiame bendruomenę gamtosauginei veiklai, aktyviai ieškome inovatyvių ir pažangių sprendimų, kaip įgyvendinti savo organizacijos misiją.

Dr. Romas PAKALNIS

Mūsų mokytojas ir įkvėpėjas

Pelkių atkūrimo ir apsaugos fondo steigėjas, mokslininkas, gamtininkas, visuomenininkas, pelkių ekologinio atkūrimo iniciatorius Lietuvoje

Gyvenimas labai trumpas... O pelkes reikia išsaugoti dar ir dėl to, kad galėtum prisėsti ant kiminų kimso ir pagalvoti, kur tu skubi...

Nerijus ZABLECKIS

Pelkių atkūrimo ir apsaugos fondo steigėjas, direktorius, ekologas, gamtotvarkos specialistas

Atkurti pelkes dar niekada nebuvo taip svarbu, kaip šių dienų kontekste, siekiant išvengti pražūtingo planetai pasaulinės temperatūros kilimo daugiau nei 2 °C. Tikiu, kad mūsų misija (ne)įmanoma – šimtmečius sausintus durpynus prikelti naujam gyvenimui!

Dr. Jūratė SENDŽIKAITĖ

Pelkių atkūrimo ir apsaugos fondo steigėja, botanikė, pelkių ekologinio atkūrimo ir gamtos apsaugos ekspertė

Įsitraukę į pelkių ekosistemų atkūrimo veiklą ne tik prisidėsite prie klimato stabilizavimo, bet ir suteiksite galimybę atgyjančioms pelkėms vėl vykdyti savo misiją ir teikti mums ekosistemines paslaugas: švarų orą ir vandenį, sumažėjusių potvynių, durpynų gaisrų ir erozijos grėsmę, jos vėl mus stebins biologine įvairove, vertingų vaistinių, maistinių ir pašarinių augalų gausa, džiugins įkvepiančiais estetiniais vaizdais. Jau vien dėl to verta saugoti ir atkurti pelkes!

Dr. Leonas JARAŠIUS

Pelkių atkūrimo ir apsaugos fondo steigėjas, gamtos apsaugos ir ekosistemų atkūrimo ekspertas

Pasaulio pelkės ir durpynai užima kiek mažiau nei 3 proc. sausumos ploto, tačiau juose sukaupta du kartus daugiau organinės anglies nei visuose planetos miškuose. Turime rūpintis pelkių apsauga ir jų atkūrimu. Tai pačios gamtos mums siūlomas prasmingas sprendimas žmonijos sukeltų problemų pasekmėms švelninti.

Žydrūnas SINKEVIČIUS

Pelkių atkūrimo ir apsaugos fondo steigėjas, gamtos apsaugos ekspertas, botanikas, miškininkas, gamtotvarkos specialistas

Nusausinti ir pažeisti durpynai yra nuolatiniai ŠESD emisijų šaltiniai. Tik atkūrus pelkėdarai palankų hidrologinį režimą juose galime tikėtis ne tik ŠESD emisijų sumažinimo ar net visiško sustabdymo, bet ir virsmo į organinės anglies kaupyklas.

Kristina DAPKŪNIENĖ

Ekologė, aplinkosaugos specialistė, projekto vadovė

Mes turime galimybę mokytis iš gamtos ir pasitelkti ne vieną tūkstantmetį patikimai veikusių gamta pagrįstus sprendimus, atkurdami gamtines ekosistemas – miškus, pelkes ar daugiametes pievas. Sausumoje organinės anglies cikle itin svarbų vaidmenį atlieka pelkės ir durpynai.

ANGLIES PĖDSAKAS. KAS TAI IR KAIP JĮ SUMAŽINTI?

Mažinkime CO₂ pėdsaką kartu!

Anglies dioksido (CO₂), arba **anglies, pėdsakas** (angl. *carbon footprint*) – rodiklis, leidžiantis kiekybiškai įvertinti kokios nors veiklos, organizacijos ar įmonės, asmens ar šalies, renginių, paslaugų ar prekių poveikį klimato kaitai dėl išmetamų ŠESD. Jis išreiškiamas anglies dioksido ekvivalentu (CO₂e).

Įmonės anglies pėdsaką sudaro dėl jos veiklos tiesiogiai ir netiesiogiai išsiskiriančios emisijos, kurios apima elektros energijos, vandens, šilumos, žaliavų vartojimą, atliekų tvarkymą, gamybą, verslo keliones, tiekimo grandines ir kt.

Kiekviena įmonė, norėdama tapti neutralia klimato požiūriu, turi kiek įmanoma sumažinti tiesiogines ir netiesiogines dėl veiklos atsirandančias ŠESD emisijas ir kompensuoti tas emisijas, kurių negalima išvengti.

NORĖDAMI SUMAŽINTI ANGLIES PĖDSAKĄ ATLIKITE KELETĄ TOLIAU APTARIAMŲ ŽINGSNIŲ:

Įsivertinkite savo anglies pėdsaką.

Internete galima rasti daugybę anglies pėdsako apskaitai skirtų interaktyvių skaičiuoklių, kurios padės preliminariai jį įsivertinti. Skaičiuoklės pavyzdį rasite [čia](#).

Norėdami detalai atlikti savo įmonės anglies pėdsako apskaitą ir kryptingai jį mažinti, galite kreiptis į CO₂ pėdsako valdymo specialistus (pvz., [Planet Positive](#)).

Nustatykite tikslus, sudarykite aiškų anglies pėdsako mažinimo veiksmų planą ir jį įgyvendinkite.

Įsivertinę savo emisijų šaltinius ir kiekius, nustatykite, kokiose srityse emisijas galite sumažinti, kokių tikslų siekiate, ir suplanuokite konkrečius veiksmus, kaip tai atliksite (pavyzdžiui, mažinsite vartojimą, įsigysite energetiškai efektyvesnę įrangą, naudosite atsinaujinančius energijos šaltinius, antrines, ekologiškas žaliavas ir kt.). Savo planą paverskite realybe!

Kompensuokite tas emisijas, kurių išvengti negalima.

Visiškai išvengti ŠESD emisijų susidarymo neįmanoma. Tačiau norėdami sumažinti savo neigiamą poveikį aplinkai šią emisijų dalį galite kompensuoti, finansuodami aplinkosauginius projektus, skirtus klimato kaitai švelninti.

Stebėkite savo progresą, renkite tarptautinius standartus atitinkančias ataskaitas ir viešinkite savo pažangą.

Būkite skaidrūs ir sąžiningi su savo darbuotojais, klientais, investuotojais ir kitais suinteresuotais asmenimis, parodykite jiems, kokių tikslų siekiate ir kokį progresą padarėte. Tai padės įgyti jų pasitikėjimą ir aiškiai parodyti, kokios vertybės svarbios Jūsų įmonei.

ANGLIES PĖDSAKO MAŽINIMAS. KODĖL JUMS TURI RŪPĖTI?

Būkite atsakingi

Šiuolaikinio verslo interesai neapsiriboja tik pelno siekimu akcininkams; įmonėms rūpi socialinė darbuotojų bei visuomenės gerovė ir aplinkosauga.

Atitikite investuotojų reikalavimus

Jiems svarbu, kad jų investicijos ne didintų klimato krizę, o padėtų ją spręsti ir eitų išvien su Europos žaliuoju kursu.

Patenkinkite darbuotojų lūkesčius

Jiems svarbu būti dalimi pokyčio, prisidedančio prie sveikesnės aplinkos ir pasaulio, kuriame gausu gyvybės, kūrimo.

Atliepkite didėjantį visuomenės aplinkosauginį sąmoningumą ir atsakingumą

Vis daugiau žmonių suvokia savo veiksmų reikšmę aplinkai ir renkasi tokius produktus ir paslaugas, kurie nedaro neigiamo poveikio aplinkai.

Sumažinkite išlaidas

Neretai peržiūrėjusios procesus ir juos optimizavusios, atsisakiusios nereikalingų veiklų, sumažinusios energijos, vandens ir kitų išteklių vartojimą, taikydamos žiedinės ekonomikos principus, įmonės (organizacijos) sutaupo lėšų.

Ir galiausiai

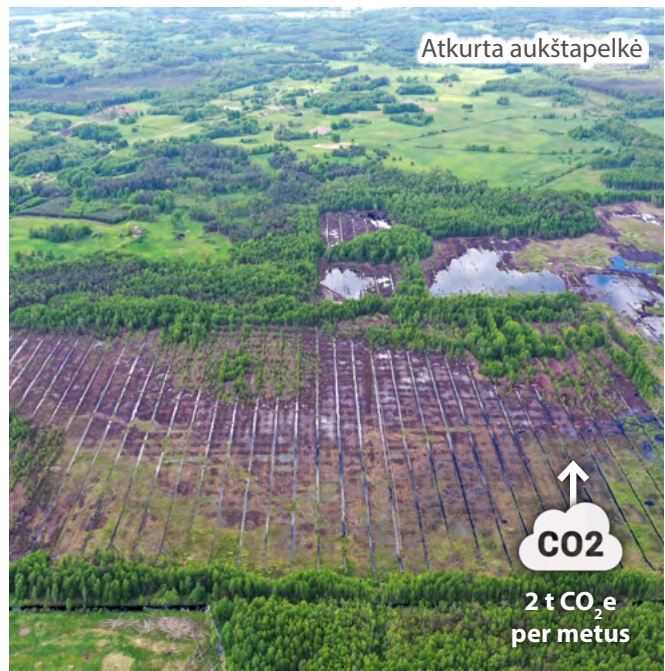
Prisidėkite prie to, kad Jūsų vaikai ir ateinančios kartos turėtų galimybę gyventi sveikoje, biologine įvairove pasižyminčioje ir saugioje aplinkoje.

KODĖL SVARBU KOMPENSUOTI ANGLIES PĖDSAKĄ ATKURIANT PELKES?

Pelkės dengia vos 3 proc. sausumos ploto, tačiau jų durpių kloduose sukaupta net 2 kartus daugiau organinės anglies nei visuose planetos miškuose. Nors sveikos ir gyvybingos pelkės laikomos mūsų klimato sergėtojomis, tačiau per pastaruosius 50 metų pasaulyje jos nyksta 3 kartus sparčiau nei miškai. Per XX a. Lietuvoje dėl sausinimo buvo pažeista apie 2/3 šalies pelkių, o iki šiol jų atkurta tik apie 1 proc.

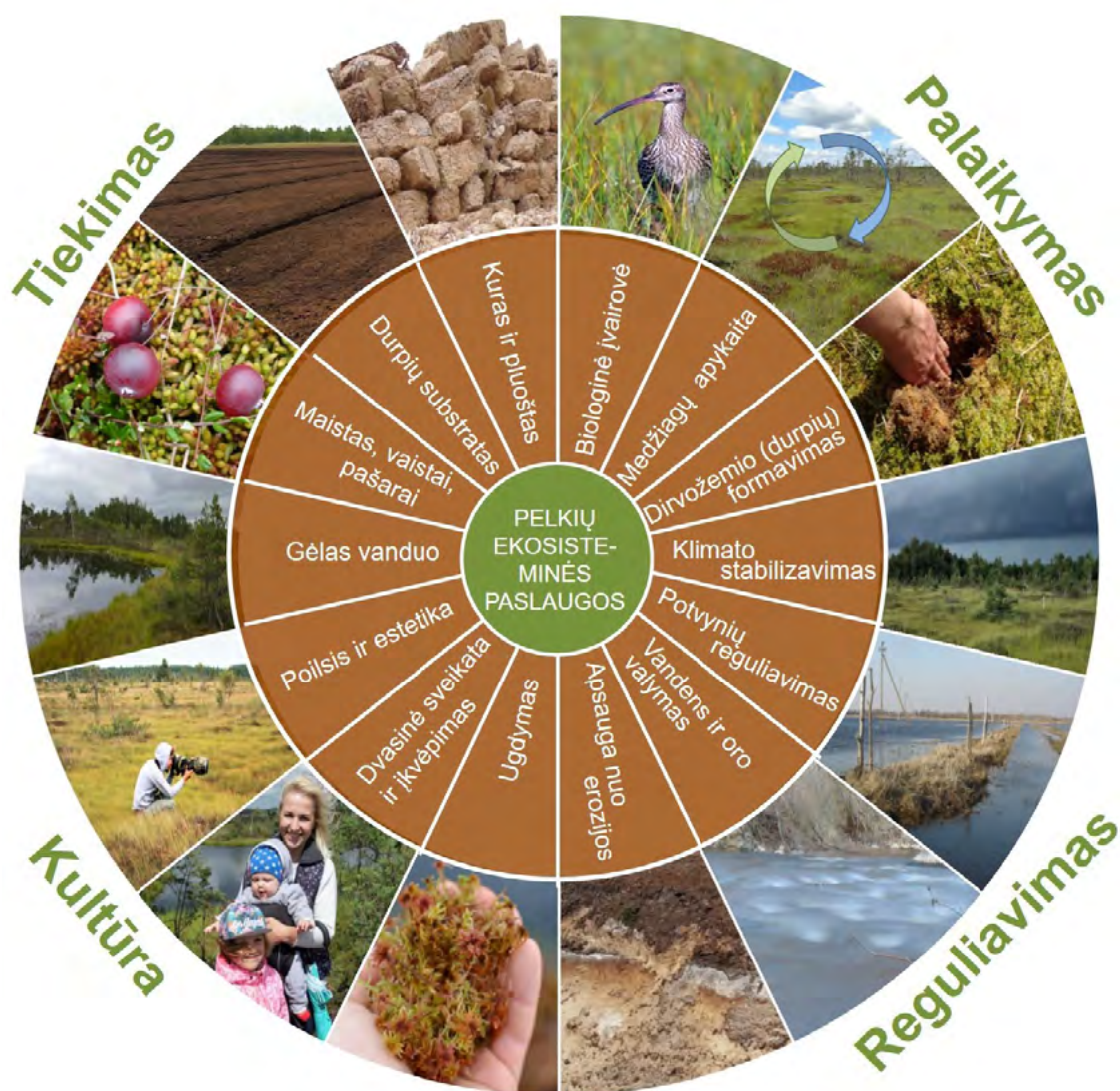
Nusausinus pelkę, tūkstantmečius kaaptos durpės ima irti ir išsiskiria ŠESD – daugiausia CO₂. Tiktai atkūrę gyvybingai pelkei palankų hidrologinį režimą galime tikėtis klimato kaitą skatinančių ŠESD emisijų mažinimo ar net visiško sustabdymo bei atkurtos pelkės virsmo organinės anglies kaupykla.

ŠESD emisijos (↑) ir absorbcijos (↓) iš natūralių, pažeistų ir atkurtų pelkių

Pelkių vertė ir svarba labai didelė. Jos atlieka daugybę gamtai ir žmonijai svarbių funkcijų, vadinamų **ekosisteminėmis paslaugomis**, kurios susijusios su:

- biologinės įvairovės išsaugojimu;
- vietos oro formavimu (mažina oro temperatūros svyravimus, jį valo, didina oro drėgnumą ir rūko tikimybę);
- gėlo vandens valymu (gerina vandens kokybę, valydamos vandenį nuo teršalų, ypač intensyvios žemdirbystės regionuose) ir kaupimu (potvynių, sausrų ir durpynų gaisrų rizikos prevencija);
- dirvos erozijos ir durpių klodo suslūgimo prevencija;
- vertingų atsinaujinančių gamtos išteklių, kuriuos galima naudoti energetinėms reikmėms, gaminant pašarus, statybines medžiagas, maisto ir farmacijos pramonėje, amatininkystėje ir kt., teikimu;
- estetika, rekreacija, sveikatinimu, mokslu ir kt.

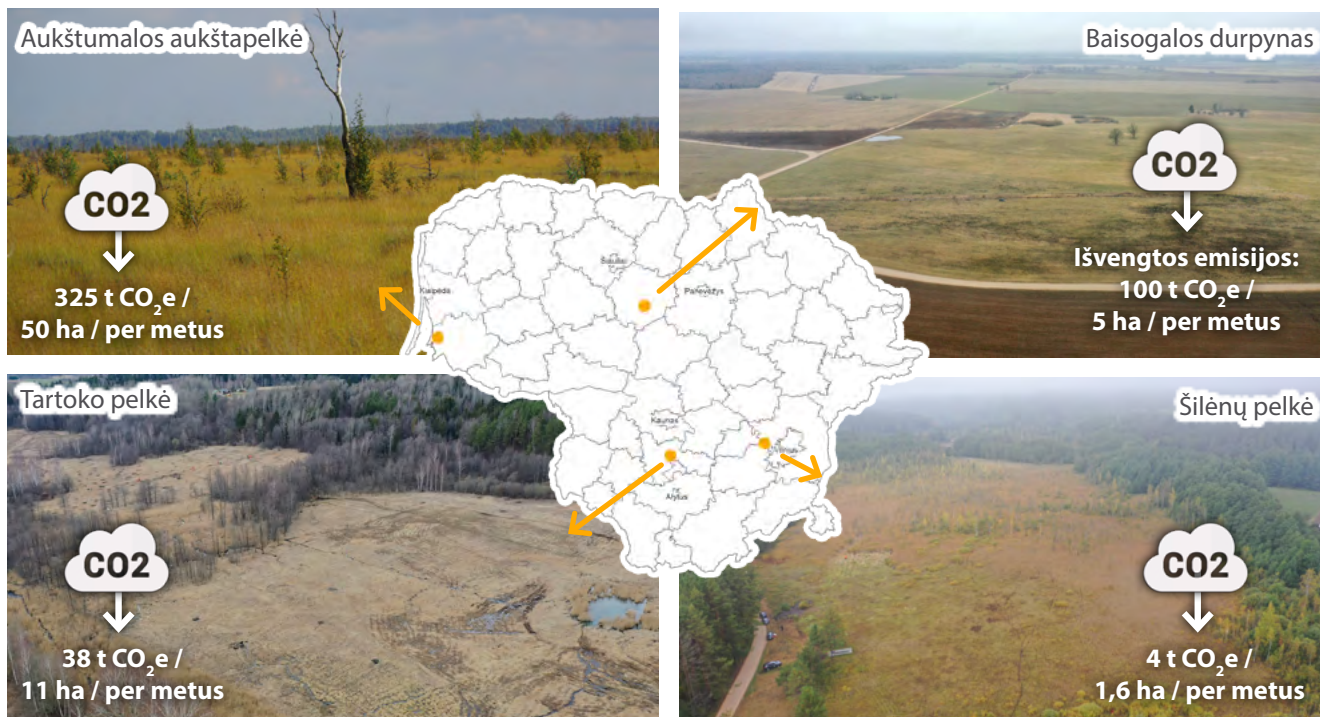
Pelkių ekosisteminės paslaugos

MŪSŲ PASIEKIMAI

Per pastaruosius dvejus metus kartu su partneriais iš Lietuvos ir užsienio šalių atkūrėme apie 80 ha pažeistų šalies pelkių ir taip ŠESD emisijas sumažinome 477 t CO₂e per metus. Skaičiuojame, kad iki 2050 m.¹ dėl minėtų atkūrimo darbų išvengsime net 13 tūkstančių tonų CO₂e emisijų.

Įgyvendintos ekologinio atkūrimo veiklos prisidėjo ir prie biologinės įvairovės išsaugojimo bei kitų pelkių teikiamų ekosisteminių paslaugų gerinimo.

Per pastaruosius dvejus metus prisidėjome prie keturių Lietuvos pelkių ekologinių sąlygų pagerinimo ir sumažinome neigiamą pažeistų pelkių poveikį klimatui

Įgyvendiname ne tik nacionalinius, bet ir tarptautinius projektus. Bendradarbiaujame su Baltijos šalių, Vokietijos, Lenkijos, Airijos, Belgijos organizacijomis, tarptautinėmis asociacijomis, siekdami gerinti pelkių ekosistemų ir durpinių dirvožemių apsaugą Lietuvoje ir visoje Europos Sąjungoje. Kartu su partneriais sukaupia patirtis atkuriant ekosistemas leidžia mums naudoti efektyvius, inovatyvius ir mokslu pagrįstus sprendimus.

2022 m. kartu su bendraminčiais parengėme anglies dioksido savanoriško kompensavimo standarto (toliau – anglies kreditų standartas) Lietuvoje projektą (pelkėms atkurti), paremtą *MoorFutures* (Vokietija) pavyzdžiu, ir pelkių atkūrimo poveikio ŠESD emisijų taupymui vertinimo metodiką. Siekiame, kad šie dokumentai būtų pripažinti ir įtvirtinti mūsų šalyje.

Vis dėlto, net ir neįteisintus minėto anglies kokybės standarto Lietuvoje, pelkių atkūrimo veikloje vadovaujamės jame numatytais veiklos kokybę užtikrinančiais principais ir kriterijais: papildomumo, pastovumo, išmatuojamumo, patikrinamumo, patikimumo, kompensuotų ŠESD emisijų nutekėjimo rizikos valdymo, atsargumo, dvigubos apskaitos draudimo ir patikimumo.

Toliau pateiksime daugiau informacijos apie minėtus atliktus projektus.

¹ 2050 m. Europos žemynas turėtų pasiekti visišką neutralumą (pagal Paryžiaus susitarimą), todėl iki šių metų ir skaičiuojama pažeistų ekosistemų atkūrimo nauda mažinant ŠESD emisijas. mės

PROJEKTAS

Parodomasis žemapelkės (buveinių) atkūrimas Baisogaloje intensyviai naudojamose žemės ūkio naudmenose, siekiant klimato kaitos švelninimo tikslų

PROJEKTO
TRUKMĖ

2020–2021 m.

PARTNERIAI

Greifswaldo pelkių centras (Vokietija)
Michaelio Zukovo fondas (Vokietija)
LSMU Veterinarijos akademijos Gyvulininkystės institutas (Lietuva)

PROJEKTĄ
REMIA

TAMM Ltd (Vokietija)
Zero Waste 2020 festivalis (Lietuva)

Igyvendiname pirmąjį bandomąjį projektą Lietuvoje, atitinkantį anglies kreditų standarto *MoorFutures* (Vokietija) reikalavimus. Derinant gamtosauginius, mokslinius eksperimentinius ir žemės naudotojo interesus Baisogalos miestelio apylinkėse (Radviliškio r.) žemės ūkio naudmenose (giliai nusaustuose žemapelkės durpiniuose dirvožemiuose) 5 ha plote buvo atkurtas hidrologinis režimas įrengus reguliuojamą šliuzą ir pertvarkius melioracijos statinius. Teritorijoje plėtojama pelkininkystė – 2022 m. įsėtas drėgmamėgio augalo – nendrinio dryžučio – įsėlis. Užaugusi biomasa bus naudojama pašarui.

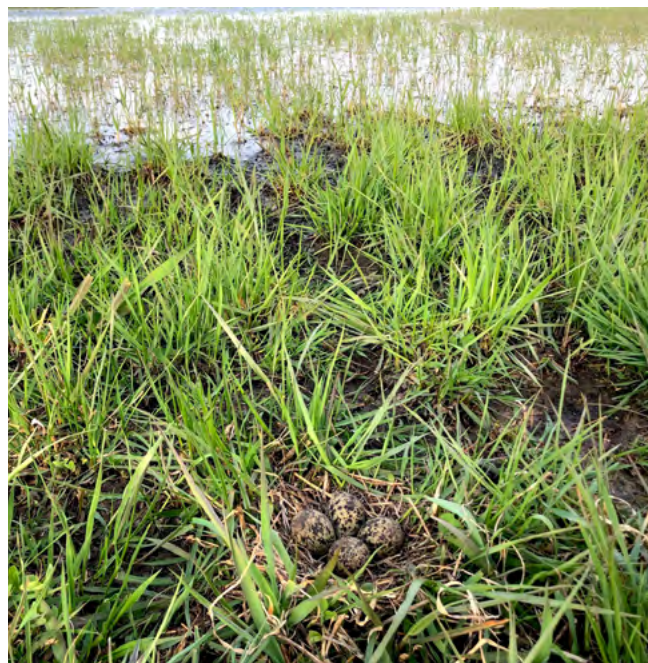
Baisogalos durpynas prieš pradėdant projekto veiklas (kairėje) ir jį baigus (dešinėje)

Natūralios ir atkurtos pelkės yra biologinis gamtos filtras, efektyviai valantis žemės ūkio teršalais užterštą vandenį ir pagerinantis persifiltravusio vandens kokybę. Atkurta ekosistema vėl teiks dalį dėl sausavimo prarastų ekosisteminių paslaugų – biologinės įvairovės palaikymo ir teršalų patekimo į vandenį telkinius sulaikymo (valymo). Tai prisidės prie greta esančių Baisogalos tvenkinių ir Kiršino upelio, įtekančio į Nevėžio upę, užterštumo mažinimo.

Projekto pasiekimai

Išvengta ŠESD emisijų: ~100 t CO₂e iš 5 ha per metus arba 2 900 t CO₂e iki 2050 m.

Atkurtas hidrologinis režimas giliai nusausintuose durpiniuose dirvožemiuose.

Įrengtos hidrologinio monitoringo ir aplinkos pokyčių vaizdo fiksavimo sistemos.

Sudarytos palankios sąlygos šlapių pievų ir žemapelkių augalijai įsikurti ir buveinėms formuotis.

Partneriai ir rėmėjai

PROJEKTAS

Tartoko pelkės hidrologinio režimo atkūrimas ir gamtinių buveinių geros būklės užtikrinimas

PROJEKTO
TRUKMĖ

2021 m.

PARTNERIAI

Nemuno kilpų regioninis parkas

PROJEKTĄ
REMIA

Šiaurės ministrų tarybos biuras Lietuvoje
VšĮ *Rockit Vilnius*
Katalistos partneriai, MB
Zero Waste 2021 festivalis
Lietuvos jaunimo organizacijų taryba

2021 m. kartu su Nemuno kilpų regioninio parko direkcija įgyvendinome Tartoko telmologinio draustinio (Prienu miestą) geros aplinkosauginės būklės atkūrimo projektą, apimantį hidrologinio režimo atkūrimą, ŠESD emisijų sumažinimą bei pelkinių buveinių ir saugomų rūšių būklės pagerinimą. Tai parodomasis įmonių ir organizacijų veiklos palikto anglies pėdsako kompensavimo projektas, įgyvendintas gavus atsakingo verslo ir įvairių įstaigų finansinę paramą. Dalį gamtotvarkos darbų padėjo atlikti UAB *Skogran* savanoriai.

Tartoko pelkė iš paukščio skrydžio (kairėje) ir įgyvendinant gamtotvarkos darbus (dešinėje)

Atkūrus pelkės hidrologinį režimą ne tik sumažės ŠESD emisijos iš sausinimo pažeistų pelkės plotų, bet ir atsinaujins durpių formavimasis. Tolesnei gerai gamtinių vertybių apsaugos būklei užtikrinti reikalingos papildomos priemonės – reguliarus ekstensyvus žolinių bendrijų šienavimas ir ganymas, atžalų kirtimas bei nupjautos biomasės šalinimas iš teritorijos.

**UAB *Skogran* rinkodaros vadovė
Rūta GJERDE**

Esame miškų atkūrimo įmonė ir bent kartą per metus visa administracija važiuojame sodinti miško. Šiais metais nusprendėme įmonės 17-ąjį gimtadienį paminėti prisidėdami prie Lietuvos pelkių atkūrimo. Nauja veikla ir nauji įspūdžiai yra būtent tai, ko reikia geram komandos formavimo renginiui. O čia dar ir gerą darbą padarėme.

Projekto pasiekimai

Išvengta ŠESD emisijų: ~38 t CO₂e iš 11 ha per metus arba 1 102 t CO₂e iki 2050 m.

Pelkę sausinantys grioviai patvenkti įvairių konstrukcijų vandenį sulaikančiomis užtūromis. Hidrologinis režimas pagerintas 11 ha plote.

Įrengta hidrologinio monitoringo sistema.

Dvilapis purvuolis

Pašalinta sumedėjusi augalija, nupjauti nendrių sąžalynai ir tokiu būdu pagerinta Europos Bendrijos svarbos natūralių buveinių ir saugomų rūšių buklė.

Partneriai ir rėmėjai

Šiaurės ministrų tarybos
biuras Lietuvoje

Rockit

LIETUVOS JAUNIMO
ORGANIZACIJŲ
TARYBA

KATALISTOS PARTNERIAI MB

PROJEKTAS Aukštumalos aukštapelkės pietvakarinės dalies atkūrimas

PROJEKTO
TRUKMĖ

2021 m.

PARTNERIAI

Greifswaldo pelkių centras (Vokietija)
Michaelio Zukovo fondas (Vokietija)
VĮ Valstybinių miškų urėdija (Lietuva)

PROJEKTĄ
REMIA

Stiftung Zukunft Jetzt! (Vokietija)

2021 m. įgyvendinome Aukštumalos telmologinio draustinio (Šilutės r.) pietvakarinės dalies, kurioje nebuvo vykdytos ekologinio atkūrimo veiklos, geros aplinkosauginės būklės atkūrimo projektą. Tai vienas pirmųjų šalyje pelkės biologinės įvairovės išsaugojimo bei atkūrimo projektų, savanoriškai finansuotas socialiai atsakingos įmonės lėšomis.

Projekto tikslas – atkurti hidrologinį režimą, siekiant pagerinti pelkinių buveinių ir saugomų rūšių būklę. Projektu prisidėta ir prie ŠESD emisijų iš sausinimo pažeistų durpynų sumažinimo.

Pietvakarinėje Aukštumalos aukštapelkės dalyje (kairėje) įrengtas vandenį sulaikantis pylimas (dešinėje)

Aukštumalos aukštapelkė ir jos aplinka išsiskiria ne tik vertingu gamtos ir kultūros paveldu, bet ir yra itin svarbi pelkėtyros mokslo raidai – tai pirmoji pasaulyje aukštapelkė, detalios mokslinės ištyrimai ir aprašyta vokiečių botaniko K. A. Vėberio (C. A. Weber, 1902) monografijoje.

Projekto pasiekimai

Išvengta ŠESD emisijų: ~325 t CO₂e iš 50 ha per metus arba 9 425 t CO₂e iki 2050 m.

Tyrulinė erika

Pagerinta Europos Bendrijos svarbos buveinių ir saugomų rūšių būklė.

Įrengta apie 250 įvairių konstrukcijų užtūrų, skirtų vandeniui sulaikyti draustinio teritorijoje, hidrologinis režimas pagerintas 50 ha plote, įrengta hidrologinio monitoringo sistema.

Partneriai ir rėmėjai

PROJEKTAS

Šilėnų pelkės gamtotvarkos darbai: saugome klimatą ir lietuviškas orchidėjas

PROJEKTO
TRUKMĖ

2022 m.

PARTNERIAI

Aplinkosaugos informacijos centras
Dzūkijos–Suvalkijos saugomų teritorijų direkcijos
Neries regioninio parko grupė

PROJEKTĄ
FINANSUOJA
REMIĄ

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija
Šiaurės ministrų tarybos biuras Lietuvoje

2022 m. tęsdami Neries regioninio parko darbuotojų tradiciją tvarkyti netoli Vilniaus miesto esančią Šilėnų žemapelkę, plovėme pelkėms netipinę sumedėjusią augaliją ir nendrių sąžalynus. Tarptautinės buveinių dienos proga organizavome talką, kurios metu iš teritorijos buvo pašalinta susidariusi biomasė. Iki šiol tai didžiausia Šilėnų pelkės tvarkymo talka ne tik pagal dalyvių skaičių, bet ir sutvarkyto ploto atžvilgiu.

Gamtotvarkos darbai Šilėnų pelkėje svarbūs ne tik klimato kaitos švelninimo, bet ir biologinės įvairovės apsaugos požiūriu – saugome lietuviškas „orchidėjas“.

Jau ne vienus metus Šilėnų pelkė tituluojama orchidėjų pelke ar net jų rojumi. Žodis „orchidėja“ tarsi užburia – pakvimpa egzotika, nors iš tiesų šiai augalų grupei pavadinti turime gražų lietuvišką vardą – gegužraibiniai augalai. Tai tikrai ne ką prastesnis vardas! Neįtikėtina, bet iš tiesų šioje nedidelėje (vos 17 ha) pelkėje auga net 7 rūšių gegužraibiniai augalai!

CSD Lithuania administracijos ir personalo vadovė **Giulnara ŠIMKUVIENĖ**

Trečius metus iš eilės CSD Lithuania komanda dalyvavo biologinei įvairovei puoselėti skirtoje talkoje. Šį kartą atsiliepėme į Pelkių atkūrimo ir apsaugos fondo kvietimą prisidėti prie Neries regioniniame parke esančios Šilėnų pelkės ekosistemos gerinimo... Pramankštinome kūnus, pabendravome su kolegomis, geriau susipažinome tarpusavyje. O kiek buvo šypsėnų! Ir tas fantastiškas jausmas po talkos! Būtinai dalyvausiu ir kitose panašiose akcijose, nes man rūpi aplinka, kurioje gyvename.

Projekto pasiekimai

Talkos metu iškiršta sumedėjusi augalija, nupjauti nendrių sąžalynai (1,6 ha plote).

Išvengta ŠESD emisijų: ~4 t CO₂e iš 1,6 ha per metus, arba 109 tonos iki 2050 m.

Pagerinta Europos Bendrijos svarbos buveinių ir saugomų rūšių būklė.

Partneriai ir rėmėjai

Lietuvos Respublikos
socialinės apsaugos
ir darbo ministerija

Šiaurės ministrų tarybos
biuras Lietuvoje

PROJEKTAS

EUKI – pelkininkystės plėtra žemės ūkyje Baltijos šalyse

Baltijos šalių ūkininkų indėlis į organinės anglies kaupimą durpiniuose dirvožemiuose: praktiniai mainai, susiję su pelkininkyste ir anglies dioksido įsisavinimu ūkininkaujant

PROJEKTO
TRUKMĖ

2021–2023 m.

PARTNERIAI

Projekto lyderis – Michaelio Zukovo fondas – Greifsvaldo pelkių centro partneris (Vokietija)
Estijos gamtos fondas (Estija)
Ežerų ir pelkių tyrimų centras (Latvija)

PROJEKTĄ
FINANSUOJA

Europos klimato kaitos švelninimo iniciatyva (EUKI), kurią remia Vokietijos federalinės ekonomikos ir klimato apsaugos ministerija

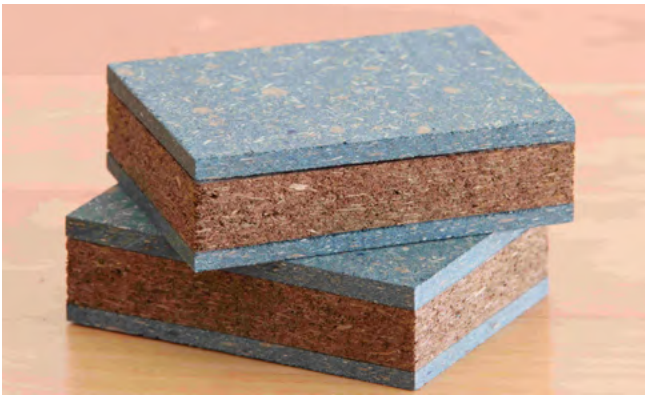
Projekto tikslas – sukauptas žinias apie klimatui neutralų durpynų naudojimą ir įgytą praktinę patirtį perduoti Baltijos šalių ūkininkams.

Baltijos šalyse nusausinti durpynai išskiria apie 53–71 proc. žemės ūkio sektoriuje išmetamų ŠESD, nors užima tik 5–6 proc. žemės ūkio paskirties dirvožemių. ŠESD emisijų sumažinimas visose gyvenimo srityse yra ambicingas ir kartu daug iššūkių keliantis Europos žaliojo kurso tikslas. Mūsų ūkininkai, ūkininkaujantys nusausintuose durpiniuose dirvožemiuose, turi galimybę sumažinti neigiamą vykdomos ūkinės veiklos poveikį pasitelkdami gana naują pasaulyje ūkininkavimo formą – pelkininkystę. Ūkininkai gali auginti atsinaujinančią ir klimatui neutralią pelkininkystės produkciją – biomasę, kurią galima naudoti energetinėms reikmėms, ruošiant pašarus, gaminant statybines medžiagas, maisto ir farmacijos bei kitose pramonės šakose.

Dėl intensyvaus ūkininkavimo nusausintuose durpiniuose dirvožemiuose per metus į atmosferą išsiskiria net 53–71 proc. Baltijos šalių žemės ūkio sektoriaus ŠESD emisijų, nors tokios žemės užima vos 5–6 proc. visų regiono žemės ūkio naudmenų ploto, Lietuvoje – atitinkamai 53 proc. ir 6 proc. Taigi, atkūrus hidrologinį režimą vos 6 proc. žemės ūkio naudmenų ploto ir juose taikant pelkininkystės priemones šalies mastu būtų išvengta net 53 proc. žemės ūkio sektoriaus sukeltamų ŠESD emisijų. Tai gana reikšmingi skaičiai siekiant Europos žaliojo kurso tikslų.

Pelkių atkūrimo ir apsaugos fondas skatina ūkininkavimą drėgnuose ir permirkusiuose durpiniuose dirvožemiuose. Skiriame dėmesį ūkininkų švietimui, nes žinių stoka skatina visuomenės pasipriešinimą ir tampa didžiąja pažangos kliūtimi. Konkreti Europos Sąjungos bei nacionalinio biudžeto parama ir investicijos padėtų ūkininkams žengti pirmuosius žingsnius ūkininkavimo šlapiuose durpiniuose dirvožemiuose link, pavyzdžiui, atsisakyti ariamosios žemdirbystės nusausintuose durpžemiuose. Žinoma, galima galvoti ir apie kol kas mums neįprastų kultūrų – švendrų, nendrių ar kiminų – auginimą. Tai būtų naudinga ne tik klimatui ir biologinei įvairovei, bet ir ūkininkams.

Pelkininkystė (angl. *paludiculture*, lot. *palus* – pelkė, *cultūra* – dirbimas, priežiūra, žemdirbystė) – klimatui palankus ūkinis natūralių ir atkurtų pelkių naudojimas, apimantis vietinių pelkinių augalų produkcijos paruošimą, natūralioms pelkių buveinėms būdingo hidrologinio režimo palaikymą ir (ar) atkūrimą, durpėdaros skatinimą, pelkių biologinės įvairovės apsaugą siekiant užtikrinti ekologinį pelkių stabilumą.

Pelkininkystės produktų prototipai, pagaminti Vokietijoje iš šlapiuose durpiniuose dirvožemiuose užaugintos biomasės: kietojo plaušo plokštės baldų gamybai, konstrukcinės plokštės, pastatų apšildymo medžiagos ir vienkartiniai indai

Pelkininkystės produktų paroda Vilniaus miesto savivaldybės patalpose 2022 m.

Partneriai ir rėmėjai

Federal Ministry
for Economic Affairs
and Climate Action

European
Climate Initiative
EUKI

Succow
Stiftung

SAVANORIŠKO CO₂ KOMPENSAVIMO PROJEKTAI EUROPOJE

Įvairiose Europos šalyse veikia regioniniai anglies kreditų standartai, kuriais vadovaujantis jau ne vienus metus sėkmingai įgyvendinami aplinkosauginiai pelkių atkūrimo projektai.

MOORFUTURES (VOKIETIJA) ANGLIES KREDITŲ STANDARTAS

MoorFutures savanoriško ŠESD kompensavimo standartas taikomas šiaurinėse Vokietijos žemėse nuo 2011 m. Tai pirmasis pasaulyje CO₂ kompensavimo standartas, skirtas klimato kaitai švelninti, atkuriant pelkių ekosistemas. Asmenys ir įmonės gali įsigyti anglies kreditų, kurie skirti konkrečiai pelkei atkurti. Vienas *MoorFutures* kreditas prilygsta vienai tonai išvengtų anglies dioksido emisijų.

MoorFutures standarto pagrindu Vokietijoje įgyvendinta nemažai projektų, kurių veiklos buvo finansuotos anglies kreditus įsigijusių įmonių ir fizinių asmenų lėšomis. Pavyzdžiui, įgyvendinus pelkių atkūrimo projektus *Gelliner Bruch* vietovėje ir Kamerono pievose (Meklenburgo–Pomeranijos žemėje) iki 2050 m. bus išvengta atitinkamai apie 3 700 t ir 1 900 t CO₂e ŠESD emisijų.

Daugiau informacijos apie standartą rasite [čia](#).

PEATLAND CODE (DIDŽIOJI BRITANIJA) ANGLIES KREDITŲ STANDARTAS

Nuo 2015 m. Didžiojoje Britanijoje veikia savanoriško ŠESD kompensavimo standartas *Peatland Code*, skirtas šios šalies pelkėms atkurti. Jį inicijavo šalies vyriausybė. *Peatland Code* ypatingą dėmesį skiria projektų skaidrumui ir patikrinamumui, o jų CO₂ sulaikymas bus stebimas ne mažiau kaip 30 metų.

Iki 2022 m. vidurio užregistruota 100 pelkių atkūrimo projektų, vykdomų vadovaujantis *Peatland Code*, kuriais tikimasi iki 2025 m. sumažinti ŠESD emisijas apie 3 194 700 t CO₂e. Šių projektų metu numatoma atkurti apie 14 500 ha pelkių Škotijoje, Anglijoje ir Velse.

Daugiau informacijos apie standartą rasite [čia](#).

Anglies kreditų standarto, skirto pelkėms atkurti, įtvirtinimas Lietuvoje sudarytų sąlygas šalies įmonėms ir organizacijoms kompensuoti neišvengiamą anglies pėdsaką, perkant CO₂ kreditus. Siekiame, kad mūsų kuriamas dokumentas būtų pripažintas ir pradėtų veikti mūsų šalyje artimiausiu metu.

Giedrius ŠIRKA

Gamtos gerbėjas, susirūpinęs Vyžuonų pelkės išsaugojimu

Šių dienų pasaulyje gamtos vertybėms lieka vis mažiau vietos. Pelkės yra ypatingos, jos padeda mums, o mes jas šitiek laiko naikinome. Mano darbas ir pareiga – išsaugoti Vyžuonų pelkę ir prisidėti prie Lietuvos pelkių apsaugos. Tikiu, kad kartu su Pelkių atkūrimo ir apsaugos fondu padėsime ir šiai pelkei. Džiaugiuosi, kad yra žmonių, kuriems rūpi pelkių likimas.

Janas PETERSAS

Michaelio Zukovo gamtos apsaugos fondo (Vokietija), bendradarbiaujančio su Greifswaldo pelkių centru (Vokietija), vykdomasis direktorius

Europos Sąjunga yra antroji pasaulyje (po Indonezijos) pagal išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį, todėl itin svarbi tvirta atkūrimo pastangos telkianti visų durpynų turinčių šalių partnerystė. Pelkių atkūrimo ir apsaugos fondas Lietuvoje yra svarbus mūsų partneris, ženkliai prisidedantis prie pelkių išsaugojimo Baltijos šalyse.

Miglė MAKUŠKAITĖ-SURVILĖ

CO₂ pėdsako valdymo agentūros Planet Positive įkūrėja

Įmonės ir verslas gali ir turi išsikelti ambicingus tikslus, susijusius su veiklos tvarumu, ir stengtis ją transformuoti klimato neutralumo kryptimi, pasitelkdamos ir galimybę kompensuoti neišvengtas emisijas. Svarbu ne tik sumažinti mūsų veiklos sukeltas ŠESD emisijas, bet ir neatidėliojant pasitelkti naujausias technologijas bei gamta paremtus sprendimus mažinti jau dabar esantį anglies dioksido kiekį atmosferoje.

Nors mes visi savo veikla neišvengiamai prisidedame prie klimato kaitos, tačiau kiekvienas iš mūsų – įmonė, įstaiga ar paprastas pilietis – galime ir privalome suprasti savo svarbą, sprendžiant šią krizę. Tik patys keisdami įpročius, taikydami pažangias technologijas ir (arba) vadovaudamiesi senąja išmintimi – tūkstantmečių patikrintais gamta paremtais sprendimais (pvz., pelkių ir miškų ekosistemų kaip organinės anglies saugyklų savybėmis) – galime prisidėti prie klimato kaitos švelninimo ir priartėti prie Europos žalioji kurso tikslų įgyvendinimo.

Kviečiame ir Jus tapti mūsų partneriais bei rėmėjais ir kartu atkurti pažeistas šalies pelkes siekiant globalaus klimato išsaugojimo.

Informacijos apie tai, kaip galima prisidėti prie šios veiklos, rasite mūsų interneto svetainėje www.pelkiufondas.lt.

